

SZIGETHY GÁBOR (1942) Budapest

SZIGETHY GÁBOR

Lapszemle XXXII.

„1947. aug. 25-én árvák lettek az én kis fiacskáim.”

Édesanyám gyöngybetűs feljegyzését csak halála után, 1963 őszén olvashattam el. Nem kérdezhettem meg tőle: miért csupán néhány tömör mondat olvasható írásában édesapám váratlan haláláról. „Gáborkám, Téged is soha el nem múló szeretettel csókol meg Édesapád gondolatban.”

Pontos, titkokat rejtő szó: *gondolatban*.

Hónapokig nem láttam édesanyámat 1947-ben. Kórházban volt, nem engedtek a közelébe. Szeptember végén vett magához, kettesben éltünk Budakeszin, a Honvéd Tüdőszanatóriumban, egy barátságos, de parányi szobácskában. Édesanyám (utóbb kiderült: gyógyíthatatlan) beteg volt, kezelésekre járt, de délelőttöként néhány órát dolgozhatott a kórházirodán. Ötéves voltam 1947 őszén, és nagyon boldog, mert kényszerű győri „száműzetésemből” – néhány hónapig szerető gondoskodással vigyázott rám édesapám gyerekkorától jó barátja, Ittész Mihály evangélikus tiszteletes úr és felesége, Erzsike néni – hazatérhettem imádott édesanyámhoz.

Komor idők voltak. „Minálunk folyik a kíméletlen pozícióharc volt burzsoák és nyilasok között, hogy melyik tud pápább pápa, proletárabb proletár lenni Sztálinnál. Mert nem véletlen, hanem következmény az az eléggé el nem ítéhető magatartás, hogy kezdve az Elnök családjától a kis pártfunkcionáriusig lefelé mindenütt a nepotizmus jellemző. Ha ma Szabó Dezső élne, bizonyára ez lenne a brosúrájának a címe: *Egy haza eladó, ki ad többet érte?* A munkásból lett szürke és nagyon is kis tehetségű rendőrtábornok is szeretőt tart már, és a korlátolt, vidéki malomellenőrből lett főcsoportvezető alezredes olyan cikkeket sugalmaz, hogy szegyen...” – olvasom édesapám egy véletlenül megmaradt, 1947. márciusban írott levelében.

Ma már nem tudom, mikor s honnan került hozzám három korabeli újság, a Népszava 1947. szeptember 1-jén, hétfőn megjelent Rendkívüli kiadása, a Világ és a Szabadság szeptember 2-i száma. Az egylapnyi Népszava nagybetűs szalagcíme: *Helyzetjelentés a választás eredményeiről hétfőn hajnali 5 órakor*.

A rossz emlékü *kék-cédulás* választás! Olvasom a Népszavában az innen-onnan összegyűjtött

hajnali részeredményeket. A kommunisták és a szociáldemokraták egymással versengve majdnem mindenhol vezetnek. Feltűnő, hogy a kommunistáknak Budapesten a legtöbb szavazatot – 15 551! – a belvárosi V. kerületben sikerült begyűjteni. Elgondolkodtató: ahol nagyon kevés a kétkezi munkás-ember, ott feltűnően sok a kommunista pártkatoná.

A Világ kedd délután már a választások végeredményét közli. *Polgári pártok: 54 százalék, Munkás pártok: 46 százalék*. A két munkáspárt 24,5 + 16,5 = 41 százalékot gyűjtött, csatlakozott hozzájuk a kommunisták előtt hajbókoló Nemzeti Paraszt Párt – 5 százalék –, s így lett a munkáspártoknak 46 százalékuk. A Parasztpárt álruhás politikai csodabogár: csak azért *munkáspárt*, mert testületileg alárendeli magát a kommunisták akaratának.

A Kisgazdapártból a kommunisták által távozásra kényszerített Pfeiffer Zoltán 1947. augusztus 4-én megalapítja a Magyar Függetlenségi Pártot, és alig négy hét múlva 15 százalékos eredményt ér el a választásokon, augusztus 31-én. A Barankovics István vezette, keresztény szellemiségű Demokrata Néppárt a szavazatok 18 százalékát szerzi meg, s így a két nagy polgári pártnak a többi polgári párttal szövetségbe lehetne esélye koalíciós kormány alakítására. De nincs esélye! A *polgári* Kisgazdapárt, miután a kommunisták riasztóan okos taktikával „kiszalámították” a pártból az értékes, tehetséges politikusokat, a maradék – Dinnyés Lajos, Dobi István, Ortutay Gyula – már úgy táncolt, ahogy Rákosi Mátyás füttyölt.

És a kis kopasz gazember ördögien jól tudott füttyülni.

Miután 1947. február 25-én Kovács Béla törvénytelen letartóztatásával, Moszkva segítségével sikerült a kommunistáknak a Kisgazdapártot szétrobbantani, Rákosi Mátyás elérkezettnek látta az időt – készülve a nyár végi választásokra –, hogy a Szociáldemokrata Pártot kezdje pergőtűzzel ostromolni.

A kommunisták számára mindenki veszélyes, megsemmisítendő ellenség, aki nem feltétlen híve a proletárdiktatúrának.

1947. augusztus 15-én Rákosi Mátyás a munkáspártok viszonyáról tartott beszédében magya-

rázta meg ország-világnak az új választási törvény *demokratizmusát*. „Ennek a két esztendőnek a tapasztalatai azonban olyan új választójogi törvényeket tettek szükségessé, amelyek a szavazásból kizárják a nép ellenségeit.”

Azt, hogy kik a *nép ellenségei*, a kommunisták szerint kizárólag a kommunisták jogosultak meghatározni. Rákosi kedvenc szavajárása volt, van olyan beszéde, amelyben háromszor is előfordul a kifejezés: „a mi demokráciánk”. A *mi demokráciánkban* következőképpen mi mondjuk meg: ki és kik a nép ellenségei. S miután a kommunisták kivérezgették, földarabolták, szégyenpadra ültették a Kisgazdapártot, jöhet a nagyobb földarabolásra váró ellenséges párt.

A kommunisták szerint vannak *haladó* és vannak *reakciós* szociáldemokraták. A haladó szociáldemokraták szót fogadnak Rákosi elvtársnak, a reakciósok nem. 1947-ben Szakasits Árpád még haladó szociáldemokrata, emlékezteti híveit Rákosi augusztus 15-én, hiszen Szakasits már 1944 őszén híve volt a két munkáspárt egyesítésének. Ám a reakciós szociáldemokraták ármánykodnak, áskálódnak, rágalmazzák a tiszta szándékú, hófehér lelkű kommunistákat: „Újabbán a falvakban nemegy szociáldemokrata azzal agitál, hogy ha győznek a kommunisták, akkor bevezetik a kolhoz-rendszert.” Rákosi Mátyás 1947. augusztus 15-én ezt nyugodt szívvel minősíti galád rágalomnak, hisz majd csak három év múlva érkezik el az ideje annak, hogy a magyar parasztságot kíméletlen erőszakkal termelősövetkezetekbe gyömöszöljék.

Rákosi Mátyás kommunista gazember, és veszélyesen intelligens politikus. 1947. augusztus 20-án célja, a proletárdiktatúra megteremtése érdekében a történelmi pillanat lehetőségeihez és követelményeihez igazítottan fogalmaz: „A reakció erői szétforgácsolódtak, és az, hogy a mostani választáson hat ellenzéki párt indul, nem a reakció erejét mutatja, hanem gyengeségét, azt, hogy a reakció darabokra tört. Amíg az 1945-ös választás egyértelmű volt a nép ellenségeinek győzelmével, addig az 1947-es választás a nép pártjainak, elsősorban pedig a Magyar Kommunista Pártnak a győzelmét fogja biztosítani.” Tömör mondatok, tömör hazugságok. Az ellenzék erői nem szétforgácsolódtak; a kommunisták Moszkvában készült szovjet baltákkal zúzták néhány hónap alatt apróra, gyújtófának sem alkalmasra.

Gerince nincs, de sok arca van Rákosinak. Ha a helyzet úgy kívánja, ájtatos manóként lép a színre. 1947. augusztus 20-án ünnepi beszédében álszent alázatossággal hajt fejet nagy királyunk, Szent István emléke előtt: „Mi, magyar kommunisták, akik

büszkén valljuk magunkat az ezeréves Magyarország haladó eszméi mai képviselőinek, tanulunk Szent István tanításaiból.”

Rágalom, hogy ő és elvtársai kolhozrendszert akarnak az országra erőszakolni, rágalom, hogy a keresztény egyházak megsemmisítésére készülnek. Épp ellenkezőleg: „A romba dőlő templomok helyreállításán és a szegény eklézsiák földhöz juttatásán át százféle formában adtuk tanújelét annak, hogy a nagy többségében vallásos népünk zavartalanul és a legnagyobb lelkiismereti szabadsággal imádhassa istenét.” Akkor nem – ma már köztudott tény: a hittagadó, hazaáruló bitangok nem sokkal később templomokat romboltak, kolostorokat zártak be, apácákat, szerzeteseket száműztek hittel vállalt, alázatos életükből, papokat zártak börtönbe, és akit lehetett, „alkalmaztak” békepapi szolgálatra.

A legmegátalkodottabb hazugságtól sem visszariadva a választás előestéjén, augusztus 30-án utasítja vissza pártja nevében a „legaljasabbnak” mondott reakciós rágalmat: „Az elmúlt hetekben, amikor a dolgozó tömegek Pártunk felé való fordulása egyre világosabbá vált, olyan vádakat kezdtek velünk szemben hangoztatni, hogy mi erőszakosak vagyunk, hatalomra törünk és diktatúrát akarunk. Erről csak annyit mondhatunk, hogy mi sem párt-, sem egyéni diktatúrát nem akarunk...” Nem mondta ki, amire gondolt: most még nem akarunk...! Még nincs itt az ideje. Rákosi ravaszabb, okosabb politikai ellenfeleinél, tudja, hogy még nem neki harangoznak. Kommunista, alapelve: idő előtt gyilkolni bűn, a megfelelő időben megsemmisíteni ellenfeleinket erény.

Régi újságokat lapozgatok. Szorongva tanulmányozom az időben sűrűsödő *folyamatot*, ahogy a kommunisták, a *mi demokráciánk* hírharosnás legfőbb védelmezői lassan, átgondoltan, semmitől vissza nem riadva, lábbal tiporva jogot, törvényt, erkölcsöt, minden velük szemben álló, valóban demokratikus erőt földre döngölve létrehozzák a proletárdiktatúra penészszagú előszobáját, a népi demokráciát.

A Kisgazdapártból erőszakkal kiteszített országgyűlési képviselő, a rövid életű Szabadság Párt vezetője, Sulyok Dezső még fölszóllalhatott 1947. június 12-én a Parlamentben: „Rendőrállammá alakultunk át, valóságos rendőrállammá, ahol a rendőrség befolyása nemcsak a közéletre, hanem az egyes emberek magánéletére is elviselhetetlenül ránehezedik és szigorodik... Dinnyés miniszterelnök úr... beszéljen arról a szintkülönbségről, amely az 1945-ös demokrácia és az 1947 júniusi demokrácia közt Magyarországon van! Azt számítsa ki és azt

mondja meg, hogy e között a kettő között hány méter a szintkülönbség. Ha ezt meg tudja mondani és ki tudja fejteni, akkor mély tisztelettel fogok meghajolni matematikai képességei előtt... A valóság az, amit elmondtam: ma már egy látszatdemokráciában élünk.”

Amelyik polgári – kommunista minősítés szerint: reakciós, fasiszta – politikus időben eszmélt, az menekült. Sulyok Dezső, amíg még megtehetette, Nyugatra távozott Rákosi rendőrállamából.

Akik maradtak – késlekedésükért, tévedésükért, későn eszmélésükért –, az életükkel fizettek.

A pergőtűz azt jelenti: *Nincs kegyelem!*

Öt év sem telt el: 1952. február 29-én Rákosi Mátyás magabiztosan, öntelten, gögösen állítja az 1947-es választás eredményeit elemezve, értékelve: „A választások napján, 1947. augusztus 31-én egy sor szociáldemokrata provokációs kísérlet történt, amit megkönnyített az a körülmény, hogy a belügyminiszter, az áruló Rajk László összejátszott velük.” A hithű kommunista Rajk László, aki belügyminiszterként közreműködött az ellenzéki pártok földarabolásában, megsemmisítésében és a kék-cédulás választási csalás megszervezésében, levezénylésében, 1949. október 15-én elvtársai lelkes tapsától kísérvé árulóként, bitófán fejezte be értelmetlen életét.

Édesapám már nem élt, amikor 1947. szeptember 24-én az új kormány megalakult. Rákosi – díszszembekendő mellényzsebében már a Kiszgazdapárt – nagyvonalúan a kiszgazda Dinnyés Lajost bízta meg a miniszterelnöki teendővel. A rövid életű miniszterelnök menesztése után (1948. december 10.) könyvtárigazgatóként merenghetett még néhány évig, hogy vajon mi értelme volt a kommunisták szolgálattévő bábójává alázni magát. Tény: életben maradt.

Nem mindenkinek volt ekkora szerencséje.

A kormány kommunista belügyminiszterét, Rajk Lászlót kivégezték, utódját, Kádár Jánost elvtársai kegyetlenül megkínózták, évekre börtönbe zárták. Elvtársai kínozták meg, nem a *Párt*: ezért tudott a *Pártnak* megbocsátani. A következő kommunista

belügyminiszter, Zöld Sándor már sem a pártnak, sem magának nem tudott megbocsátani: letartóztatása előtt kiirtotta családját és végzett önmagával. Szakasits Árpád szociáldemokrata köztársasági elnököt 1950-ben életfogytiglani börtönre ítélték. Kommunisták, szociáldemokraták, kiszgazdák, pártonkívüliek: volt, akit fölakasztottak, volt, akit börtönbe zártak, volt, aki rettegve várta, mikor kerül rá a sor.

A minden hájjal megkent, véreskezű honvédelmi miniszter Farkas Mihály, a sorozatgyilkos Péter Gábor, az országrontó Gerő Ernő büntetteit Kádár János megbocsátotta: megúszták néhány év börtönnel.

1947. augusztus 25-én még ötéves sem voltam, amikor édesapám meghalt. Mélyen hívő ember volt, őrzöm aláhúzásokkal tarkított Károli-Bibliáját, édesanyámnak írott leveleit („Áldott legyen az Isten, aki Téged adott nekem!”), emlékszem a pillanatra, amikor este együtt imádkoztunk. A kommunista eszme igazában, mindenkit, az egész emberiséget boldoggá tévő megvalósulásában is mélyen hitt.

Istenben nem – pártjában rettenetesen csalódott.

Édesanyám haláláig hallgatott. Nagymamám 1956 őszén mesélt.

Édesapám 1947-ben tagja volt a Budapesti Választási Bizottságnak. Augusztus 25-én délelőttre a Bizottság kommunista párttagjai számára *összetartást* rendeltek el. Tájékoztatták a párttagokat a választások „tervezett” eredményéről és a választás „kék cédulás” befolyásolása (nagymamám úgy mondta: *elcsalása*) érdekében végrehajtandó feladatokról. Katonatiszt édesapám bejelentette, hogy a hallottakat még a választás napja előtt nyilvánosságra hozza.

Nem várta meg élve az aznap késő este lakásunkba berontó államvédelmi keretlegényeket, akik feldúlták az otthonunkat, és minden iratot, fotót, gyanúsnak ítélt papírt, könyvet magukkal vittek.

Édesapám zsebórája a zűrzavarban a földre zuhant, valaki rátaposott. Évtizedekig őriztettem az óraroncsot, mutatta számomra a halott időt.

